

Patiëntenvoorlichting

IVF- en ICSI-behandeling

Locatie Den Helder - afdeling gynaecologie

IVF- en ICSI-behandeling

U heeft een kinderwens. Maar omdat een zwangerschap uitblijft, start u in overleg met uw gynaecoloog met een IVF- of ICSI-behandeling. Dit zijn vruchtbaarheidsbehandelingen waarbij een eicel en een zaadcel in het laboratorium samen worden gevoegd. In deze folder vindt u uitleg over beide behandelingen. Ook vindt u in deze folder instructies voor uw voorbereiding op de behandeling.

Noordwest Ziekenhuisgroep is een topklinisch opleidingsziekenhuis. U krijgt niet alleen te maken met de gynaecoloog, maar ook met arts-assistenten. Waar in deze folder gynaecoloog staat, kunt u daarom ook arts-assistent lezen. Een arts-assistent is een volledig bevoegde arts - al dan niet in opleiding tot gynaecoloog - die u onder verantwoordelijkheid van en in nauw overleg met de gynaecoloog onderzoekt en behandelt.

Wat is een IVF-behandeling?

Bij een IVF-behandeling worden in het laboratorium eicellen en zaadcellen samengevoegd. U wordt behandeld met injecties met het FSH-hormoon (Follikel Stimulerend Hormoon). U dient deze injecties zelf toe. Door het FSH-hormoon groeien meerdere follikels in de eierstokken. Een follikel is een eiblaasje waarin de eicel rijpt. Om te controleren of er eiblaasjes in de eierstokken groeien, krijgt u tijdens de behandeling meerdere vaginale echo's. Als de eiblaasjes groot genoeg zijn, dient u zichzelf een injectie met het hCG-hormoon toe. Dit hormoon zorgt voor de laatste rijping van de eicel.

Eicelpunctie

Als de eiblaasjes groot genoeg zijn, worden de eicellen via de vagina uit de eiblaasjes gezogen. Dit wordt een eicelpunctie genoemd. Ook worden de zaadcellen uit het sperma gehaald. In het laboratorium van het ziekenhuis worden 1 eicel en 1 zaadcel samengevoegd. Als de bevruchting lukt, ontstaat een embryo. Dit embryo wordt na een aantal dagen in de baarmoeder teruggeplaatst. Soms vindt geen bevruchting plaats. Dan is het ook niet mogelijk om een embryo terug te plaatsen. Er worden in principe meerdere eicellen in het laboratorium bevrucht. Eventuele meerdere goed ontwikkelde embryo's worden ingevroren. Na ontdooiing kunnen deze later in de baarmoeder terug worden geplaatst.

De eicelpunctie, terugplaatsen van het embryo en eventueel terugplaatsen van een ontdooide embryo('s) vormen samen 1 behandeling.

Wat is een ICSI-behandeling?

Een ICSI-behandeling lijkt op een IVF-behandeling. Alleen wordt bij deze behandeling in het laboratorium 1 zaadcel met een kleine naald in 1 eicel gebracht. Het verloop van de behandeling is verder hetzelfde.

Wanneer adviseert de gynaecoloog een ICSI-behandeling?

De gynaecoloog adviseert een ICSI-behandeling als het sperma per lozing minder dan 1 miljoen zaadcellen bevat. De kans op een zwangerschap is dan klein(er). De kans op een zwangerschap is bij injecteren van een zaadcel in een eicel groter.

Hoe groot is uw kans op een zwangerschap?

Kans op zwangerschap tot 38 jaar

Bent u nog jong en is er een duidelijke oorzaak voor het uitblijven van een zwangerschap - denk aan 2 afgesloten eileiders of slechte zaadkwaliteit - dan is de kans op een zwangerschap bij een IVF- of ICSI-behandeling gemiddeld 25 tot 30% per behandeling. De kans op de geboorte van een baby is gemiddeld 20%. In deze cijfers zijn ook de resultaten van eventuele terugplaatsingen van ontdooide embryo's meegerekend. Na 3 behandelingen is de kans op de geboorte van een kind gemiddeld 40 tot 50%.

In ongeveer de helft van de gevallen leidt een IVF- of ICSI-behandeling dus **niet** tot een zwangerschap. De kans op een zwangerschap is ook afhankelijk van uw leeftijd en uw leefstijl. Roken en overgewicht verlagen de kans op zwangerschap.

Kans op zwangerschap vanaf 38 jaar

Ben u 38 jaar of ouder? Dan is de kans op een zwangerschap bij een IVF- of ICSI-behandeling een stuk kleiner. Dat geldt zeker voor vrouwen bij wie geen duidelijke oorzaak voor het uitblijven van de zwangerschap is gevonden.

Uitleg van uw gynaecoloog

U krijgt voor uw eerste IVF- of ICSI-behandeling uitleg van uw gynaecoloog over de kans op een zwangerschap in uw geval. Daarbij houdt de gynaecoloog rekening met uw leeftijd en of er wel of geen duidelijke oorzaak is voor het uitblijven van een zwangerschap. Na de behandeling tijdens de 1e cyclus beoordeelt de gynaecoloog uw kans op een zwangerschap opnieuw. Daarbij wordt het verloop van de 1e behandeling meegenomen. Is de kans op succes mét een behandeling nauwelijks groter dan de kans op een spontane zwangerschap? Dan adviseert de gynaecoloog met de behandeling te stoppen. Doorgaan heeft dan geen zin.

De kans op een tweeling

De kans op een tweeling is gemiddeld 4%. Als u zwanger bent van een tweeling is de kans op complicaties tijdens de zwangerschap en de bevalling voor uzelf en de kinderen groter. Hier wordt bij een IVF- of ICSI-behandeling rekening mee gehouden. Het doel is om de kans op een zwangerschap zo

groot mogelijk en de kans op een tweeling zo klein mogelijk te maken. Daarom worden meestal 1 en soms 2 embryo's teruggeplaatst. De keuze voor 1 of 2 embryo's hangt onder andere af van uw leeftijd en of het uw 1^e, 2^e of 3^e behandeling is.

Mogelijke gevolgen voor de gezondheid van uw kind

Voortijdige geboorte en groei

De kans op een voortijdige geboorte na een IVF- of ICSI-behandeling is iets groter: gemiddeld 5 dagen. Ook is de kans op een lager geboortegewicht iets groter: gemiddeld 90 gram. Over de gevolgen van deze verschillen op de langere termijn is nog weinig bekend.

Aangeboren afwijkingen

De kans op aangeboren afwijkingen na een IVF-of ICSI-behandeling is iets groter. Na een ICSI-behandeling komt het iets vaker voor dat de plasbuis niet helemaal goed gesloten is (hypospadie).

Chromosoomafwijking na ICSI-behandeling

Na een ICSI-behandeling hebben jongens een hele kleine kans op een extra geslachtschromosoom, namelijk 1,6%. Bij een gewone bevruchting is deze kans 0,5%. Jongens met een extra geslachtshormoon ontwikkelen zich normaal, maar hebben een grotere kans op verminderde vruchtbaarheid.

Mogelijke risico's en complicaties voor de vrouw

Na een eicelpunctie

- **Infectie:** de kans is klein, maar het kan zijn dat u na een eicelpunctie een infectie krijgt. Heeft u de geslachtsziekte chlamydia? Dan is de kans op een infectie groter. Twijfelt u of u misschien chlamydia heeft? Geef dit door aan uw gynaecoloog. Er wordt een kweek uit de vagina afgenomen die op de chlamydia-bacterie wordt onderzocht. De uitslag is na ongeveer 1 week bekend.
- **Bloeding:** bij het aanprikken van de follikels is er een kleine kans op een bloeding in de buik.
- **Blaasontsteking:** is uw blaas vóór de eicelpunctie met een katheter (dun slangetje) leeggemaakt? Dan is er een kleine kans op een blaasontsteking.
- **OHSS (Ovarieel Hyper Stimulatie Syndroom):** er is een kleine kans (ongeveer 1%) op OHSS. Dit is een ernstige complicatie. U kunt dan een paar dagen na de eicelpunctie last krijgen van hevige buikpijn, een opgeblazen gevoel, misselijkheid, overgeven, een dikke buik en/of trombose

(bloedprop). Ook kunt u snel zwaarder worden, wel 1 kilo per dag. **Neem bij (één van) deze klachten altijd contact op met het ziekenhuis.** Met rust en veel drinken kan OHSS vanzelf overgaan. Als u zwanger bent kan dit soms wel weken duren. Soms is opname in het ziekenhuis noodzakelijk. U mag bij OHSS geen gemeenschap hebben.

Gevolgen op lange termijn

Mogelijk heeft een IVF- of ICSI-behandeling op lange termijn gevolgen voor uw gezondheid. Maar deze zijn nu nog niet bekend. Ook is tot nu toe géén verhoogde kans op borst-, baarmoeder- en eierstokkanker aangetoond.

Uw voorbereiding op een IVF- of ICSI-behandeling

Gezonde leefstijl

Uit onderzoek blijkt dat de kans op een zwangerschap bij vrouwen met overgewicht en mannen en vrouwen die roken sterk verminderd is. Bij een gezonde leefstijl vóór de IVF- of ICSI-behandeling is de kans om zwanger te worden dus groter. Zorg daarom voor een gezond gewicht. Ook kunt u beter niet roken, geen drugs gebruiken en niet meer dan 1 glas alcohol per dag drinken.

Foliumzuur

Slikt u nog geen foliumzuur om de kans op een kind met een open rug (spina bifida) te verkleinen? Begin hier dan zo snel mogelijk mee. U slikt dagelijks 0,4 mg.

Inschrijven bij AMC

De afdeling gynaecologie van locatie Den Helder van de Noordwest Ziekenhuisgroep werkt samen met het CVV (Centrum Voor Voortplantingsgeneeskunde) van het AMC (Amsterdam Medisch Centrum). Een deel van de behandeling (de eicelpunctie en het terugplaatsen van een embryo) wordt in het CVV in Amsterdam gedaan. U en uw partner moeten zich daarom inschrijven bij het AMC. U doet dit voordat u met de hormooninjecties start. U neemt dan bij de eerste vaginale echo een AMC-patiëntensticker van u en uw partner mee. Als u niet bij het AMC ingeschreven bent, kunt u niet met de IVF- of ICSI-behandeling starten.

De behandeling

U en uw partner hebben als eerste een gesprek met uw gynaecoloog. U krijgt dan uitleg over de behandeling en u krijgt recepten voor de hormooninjecties mee. Zo nodig verwijst uw gynaecoloog u voor bloedonderzoek. Daarna heeft u een gesprek met een polikliniekassistente. U krijgt uitleg over de praktische gang van zaken. Ook legt de polikliniekassistente uit hoe u zichzelf een hormooninjectie geeft. Bij elkaar duren deze afspraken 3 kwartier tot 1 uur.

Controle tijdens de hormooninjecties

Zodra u met de hormooninjecties bent gestart, maakt een gynaecoloog regelmatig een vaginale echo om de hoeveelheid, groei en grootte van de eiblaasjes te controleren. Er is dan niet zoveel tijd voor uw vragen. Na de behandeling kunt u natuurlijk wel al uw vragen aan uw eigen gynaecoloog stellen. U kunt hiervoor een afspraak maken. Bij dringende vragen die niet kunnen wachten, kunt u zo nodig een aparte (bel)afspraak maken.

Eicelpunctie

Bij voldoende eiblaasjes, maakt u in overleg met uw gynaecoloog een afspraak voor de eicelpunctie. U gaat hiervoor naar het CVV van het AMC. Nadat het CVV uw gegevens van de polikliniek gynaecologie heeft ontvangen, neemt een verpleegkundige van het CVV dezelfde dag tussen 14.00 en 16.00 uur contact met u op. U krijgt dan uitleg over:

- wanneer u met de FSH-injecties moet stoppen
- wanneer u de hCG-injectie moet toedienen
- op welke dag en hoe laat u bij het CVV wordt verwacht

U krijgt vlak voor de punctie in de zogenoemde rustkamer tabletten valium en paracetamol. Ook krijgt u een injectie met een pijnstillers in uw buik. In de punctiekamer spuit een IVF-arts of gynaecoloog verdoving rond de baarmoedermond en worden de eicellen weggenomen. De eicellen en het sperma van uw partner worden vervolgens in het laboratorium van het CVV bewerkt door een analist of embryoloog.

Progesteron-tabletten

U start na de eicelpunctie met vaginale progesteron-tabletten. Deze tabletten zorgen ervoor dat een prille zwangerschap ondersteund wordt. Helaas zorgen de tabletten er ook voor dat een eventuele menstruatie wordt uitgesteld. U gebruikt de vaginale tabletten tot u een zwangerschapstest heeft gedaan (zie 'Zwangerschapstest' verderop in de folder). U mag dan pas na overleg met de gynaecoloog met deze tabletten stoppen.

Terugplaatsen van embryo

Zijn er 1 of meer geschikte embryo's ontstaan? Dan plaatst de IVF-arts of gynaecoloog van het CVV het embryo na een paar dagen terug in de baarmoeder. Dit gebeurt in de punctiekamer. De gynaecoloog maakt eerst een vaginale echo om te bepalen hoe diep het embryo teruggeplaatst moet worden. Daarna brengt de gynaecoloog een spreider (eendenbek) in. Met behulp van de spreider wordt een katheter (dun slangetje) ingebracht. Via deze katheter wordt met een 2^e katheter het embryo in de baarmoeder teruggeplaatst.

Terugplaatsen voelt mogelijk vervelend, maar het is meestal niet pijnlijk. Plaatselijke verdoving van de vagina en baarmoedermond is dus niet nodig.

Invriezen van embryo's

Soms ontstaan er meerdere embryo's van goede kwaliteit. Deze embryo's kunnen ingevroren worden. Dit worden cryo-embryo's genoemd. Een ingevroren embryo kan op een later moment ontdooit en teruggeplaatst worden. Helaas ontdooien niet altijd alle embryo's goed. Het CVV neemt dan contact met u op. Verdere afspraken over de behandeling worden gemaakt in overleg met uw arts van de Noordwest Ziekenhuisgroep.

Na de IVF- of ICSI-behandeling

Zwangerschapstest

U doet 14 dagen na terugplaatsing van het embryo thuis een zwangerschapstest. Doe dit niet eerder. De test is namelijk pas na 14 dagen betrouwbaar. Ook als u vaginaal bloedverlies heeft (gehad), doet u de test.

Bent u zwanger? Pas dan uw leefstijl aan. Adviezen voor het dagelijks leven bij zwangerschap vindt u in de folder 'Zwanger!' (RIVM).

Maak een afspraak met uw gynaecoloog

U neemt na de zwangerschapstest tijdens kantooruren telefonisch contact op met de polikliniek gynaecologie. Afhankelijk van de uitslag maakt u dan één van de volgende afspraken.

- **Als u zwanger bent:** u maakt een afspraak voor een vaginale echo na 7 weken (ongeveer 5 weken na de punctie). De echo wordt in principe door uw gynaecoloog op locatie Den Helder gedaan. Is de polikliniek Schagen of op Texel praktischer voor u? Overleg dit dan met de polikliniekassistente.
- **Als u niet zwanger bent en ingevroren embryo's heeft:** u maakt een afspraak voor een gesprek met uw gynaecoloog. U krijgt dan uitleg over de voorbereiding op het terugplaatsen van een ingevroren embryo.
- **Als u niet zwanger bent en geen ingevroren embryo's heeft:** u maakt een afspraak voor een gesprek met uw gynaecoloog. U krijgt dan uitleg over uw kans op een zwangerschap in de volgende cyclus. Dit is onder andere afhankelijk van uw persoonlijke situatie en het verloop van de eerste behandeling. Als de kans op een zwangerschap klein is, adviseert uw gynaecoloog om te stoppen. Als u een goede kans heeft om zwanger te worden, adviseert uw gynaecoloog om door te gaan. U krijgt dan ook uitleg over de nieuwe behandeling. Uw gynaecoloog heeft dit advies en de behandeling van tevoren met het hele behandelteam overlegd en besproken.

Psychische belasting

Een IVF- of ICS-behandeling vraagt veel geduld en roept vaak veel emoties op. Denk aan de teleurstelling als er toch een menstruatie optreedt. Wilt u hierover praten? Dan kunt u altijd bij uw gynaecoloog terecht. Zo nodig verwijst uw gynaecoloog u naar een maatschappelijk werker of psycholoog van het ziekenhuis.

Uw vragen

Met vragen over de behandeling kunt u op werkdagen van 08:30 - 16:30 uur contact opnemen met:

- Noordwest Ziekenhuisgroep
 - locatie Den Helder
 - polikliniek gynaecologie
 - telefoon: 0223 - 69 6536
- AMC
 - Centrum Voor Voortplantingsgeneeskunde (CVV)
 - telefoon: 020 - 566 4287
 - met alleen praktische vragen kunt u ook een e-mail sturen, cvv@amc.nl: als u voor 11.00 uur mailt, krijgt u nog dezelfde dag voor 13.00 uur antwoord

Meer informatie vindt u ook op de website van de patiëntenvereniging voor mensen met vruchtbaarheidsproblemen: www.freya.nl.